

Aggarö hamn

Restaurering av ladugård och loge

**Aggarön 1:1
Kärbo socken
Västmanland**

Helén Sjökvist

Aggarö hamn

Restaurering av ladugård och loge

Antikvarisk kontroll

Aggarön 1:1
Kärbo socken
Västmanland

Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008

Omslagsfoto: Ladugården och logen efter restaureringen. Foto: Helén Sjökvist.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86019-73-0

Tryck: Kulturmiljövård Mälardalen, Västerås 2008.

Innehållsförteckning

Inledning.....	6
Bakgrund.....	6
Befintligt skydd.....	6
Aggarön.....	6
Byggnadsbeskrivning för ladugården och logen.....	8
Genomförande.....	9
Norra fasaden	9
Södra fasaden.....	13
Västra gaveln.....	15
Östra fasaden	15
Tak.....	16
Målningsarbeten	16
Resultat och utvärdering.....	17
Referenser.....	18
Kart- och arkivmaterial	18
Otryckta källor.....	18
Litteratur.....	18
Tekniska och administrativa uppgifter.....	18

Figur 1. Aggarön hamns läge, markerat med en ring. Utdrag ur Gröna kartan. Skala 1:50 000.

Inledning

Under sommaren 2008 har en renovering av den kombinerade ladugården och logen vid Aggaröhamn genomförts. Till arbetet har Länsstyrelsen i Västmanlands län givit bidrag för Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Beslut om bidrag fattades 2007-12-20, dnr 434-13386-07. Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen utsågs till kontrollant av förvaltaren.

Bakgrund

Befintligt skydd

Aggarön ingår i naturreservatet för Ridö-Sundbyholmsarkipelagen i Mälaren. Ögruppen har sammanlagt ca 160 öar.¹ Syftet med reservatsskyddet för arkipelagen är att lövskogen skall lämnas för fri utveckling för att gynna och utveckla urskogskaraktären, i synnerhet på de mindre öarna. Slätter- och betesmarker skall hållas öppna och kulturhistoriskt värdefulla byggnader skall bevaras.

Aggarön är även utpekad som värdefullt i Västerås kommuns kulturmiljöprogram.

Aggarön

Aggarö hamn är ett gammalt fiskarboställe med tillhörande bodar och ladugård mm.² Torpet har legat under Aggarö säteri. Av den geometriska avmätning som gjordes av Aggarön 1711 kan utläsas att det då på platsen vid hamnen fanns en krog. Strax bortanför fanns även lämningarna efter torpet Nortorp till vilket åkrarna bör ha hört tidigare. På kartan över området från 1693 finns för övrigt Nortorpet markerat men däremot ingen ”krog”. Nortorpet tycks vid denna tid varit ett skattlagt avgärdahemman.

På den häradsekonomiska kartan benämns stället som Hamntorpet och såväl bostadshus som ladugård och den befintliga ekonomibygnaden söder om ladugården är utmarkerade. Även en ekonomibygnad söder om bostadshuset, vilken nu är borta, finns markerad 1911. Samma byggnadslägen finns markerade på sockenkartan från 1852.

Figur 2. Aggarö hamn.

---

¹ Länsstyrelsen i Västmanlands län

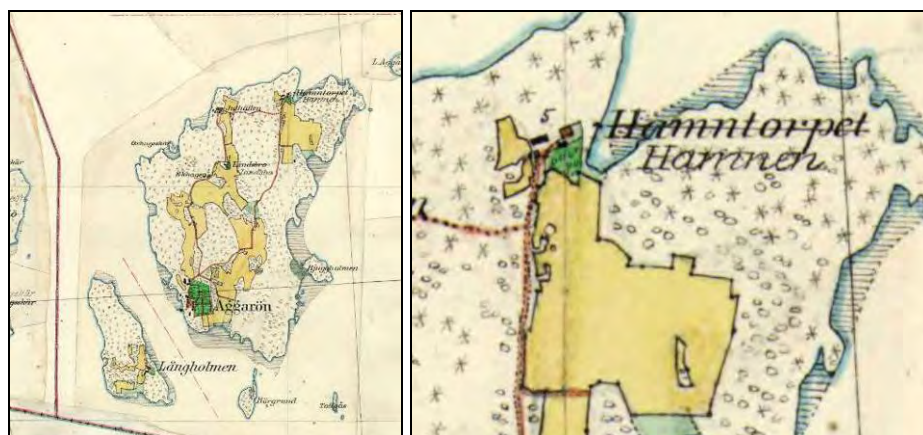
² Västeråsbygden 1987.

Figur 3. Utsnitt av geometrisk avmätning av Aggarön 1711.

Figur 4. Aggarön på sockenkartan över Kärrbo, uppmätt 1852.

Figur 5. Aggarön på Häradsekonomska kartan, tryckt 1911.

Figur 6. Utsnitt över Hamntorpets Hövden på Häradsekonomska kartan med byggnader, trädgård och åkermark markerad.

Byggnadsbeskrivning för ladugården och logen

Den aktuella byggnaden inrymmer en ladugård i öster och en loge i väster. Ladugårdsdelen är uppförd i timmer, troligen av i huvudsak gran. Logen är uppförd i en stolpverksteknik. Troligen kan byggnaden ursprungligen vara uppförd under 1800-talets senare hälft.

Ladugården är uppdelad i två rum vilka har delvis bevarad inredning. Bland annat finns trägolv i båsen samt en foderkrubba bevarad. Invändigt är ladugårdsväggarna delvis klädda med spiktegel som putsats.

På logen finns logkistan, alltså den del av logen som använts för själva tröskningen, kvar med delvis bevarade avbalkningar mot de två utrymmena, ”ladorna” på sidorna. Över ladugårdsdelen tycks finnas ett höloft medan logen har en öppen takstolskonstruktion.

Takstolen har en konstruktion som gör det mycket troligt att det tidigare legat ett halm- eller vasstak på byggnaden. Idag täcks taket istället med sinuskorrugerad eternit samt en plåtnock.

Figur 7. Interiör i ladugården med plats för hönsen. I bildens nedre del syns även den timmerlagning som utförts i ladugårdens nordvästra hörn.

Figur 8. Interiör i ladugården med bevarat bäsgolv samt foderkrubba.

Figur 9. Logens stomme är uppförd i stolpverksteknik.

Figur 10. Takstolen gör troligt att byggnaden täckts med vass- eller halmtak.

Figur 11. Över den timrade ladugårdsdelen finns ett höloft.

Figur 12. På flera ställen finns inristade initialer och årtal.

Genomförande

Norra fasaden

På norra långsidan fanns allvarliga rötskador i hammarbandet öster om porten. Skadan hade uppkommit av ett takläckage som även skadat syllstocken allvarligt. Väster om porten fanns en rötskada i syllen som dock var mer begränsad och åtgärden kunde begränsas till en halvsulning. Timmerlagningarna är utförda med furutimmer för att uppnå bättre hållbarhet, trots att det ursprungliga byggnadsmaterialet i huvudsak är gran.

Panelen demonterades från logens östra parti där rötskadorna i stommen var störst. Syllen och första stockvarv byttes hela vägen från logdörrarna fram till byggnadens östra gavel. Syllen har fått figuranpassas efter grunden för att få den på plats.

Rötskadade partier av hammarbandet öster om logdörrarna byttes och skarvar utfördes vid befintliga äldre skarvar samt vid takstol. För att möjliggöra bytet av syllstock i ladugårdsdelen av byggnaden behövdes de nedersta varven av spiktegel på insidan demonteras. Den stolpe som stått som stöd under det rötskadade hammarbandet återmonteras ej då denna endast tillkommit för att stötta det skadade stället.

Ladugårdens nordöstra hörn hade skador i två timmervarv och de rötskadade två timmervarven byttes till en längd av cirka en meter.

Panelen återanvändes i så stor omfattning som möjligt och kompletterades sedan med nytt kilsågat virke. Spikning av ny panel utfördes med 4-5 tums klippspik. Även befintlig spik tycks i första hand vara av klippspiktyp. Ny vattbräda i nederkanten av panelen utfördes på samma sätt som befintlig.

Karmarna på det båda fönstren var rötskadade. Rötskadorna hade även gått ned i stockarna nedanför varför rötskadade partier byttes mot friskt virke. Karmarna nytillverkades med kopierade profiler. Fönsteromfattningarna återställdes lika befintligt utförande med visst inslag av återvänt virke samt även nytt, hyvlat virke. På de gamla fönsterbågarna fanns spår av en brun samt en svart kulör under befintlig vit färg. Baksidans bågar nytillverkades och de delar som gick att återanvända användes för komplettering av södra fasadens bågar. Fönsterglasen kommer från Kopparlunden i Västerås.

Figur 13. Norrfasaden sedd mot öster före åtgärder

Figur 14. Norra fasaden, rötskador i syllen väster om porten.

Figur 15. Norra fasaden, rötskador i hammarbandet.

Figur 16. Rötskadat hammarband sett inifrån logen.

Figur 17. Timmerlagning i ladugårdsdelens nordvästra parti. I hörnet anas ett hörnjärn som stärker sammanfogningen.

Figur 18. Norra fasaden syllbyte samt byte av timmer under fönsteröppning.

Figur 19. Norra fasaden efter byte av syllstock och hammarband.

Figur 20. Hammarbandet efter timmerlagning.

Figur 21. Det nya timrets yta har bilats och delarna har sammanfogats med dymlingar.
 Figur 22. Logens nordöstra hörn med timmerlagning även av ladugårdens timmerstomme. Hörnjärnet är hittat på marken inne i logen och har återanvänts.

Figur 23. Norrfasadens västra fönster. Omfattande rötskador i karm och timmer.
 Figur 24. Norrfasadens sedd mot väster före åtgärder.

Figur 25. Norra fasaden, nordöstra hörnet, skadad syllstock.
 Figur 26. Norra fasadens västra fönster, timret utbytt under fönsteröppning.

Figur 27. Ny karm och båge samt timmerlagning under fönsterbågen. Norra fasadens östra fönster sett inifrån. Spikteglet är delvis demonterat för att komma åt att göra timmerlagningar.

Figur 28. Ny karm och båge samt timmerlagning under fönsterbågen. Norra fasadens östra fönster sett utifrån.

Figur 29. Ny karm och båge samt timmerlagning under fönsterbågen. Norra fasadens västra fönster sett inifrån.

Figur 30. Ny karm och båge samt timmerlagning under fönsterbågen. Norra fasadens västra fönster sett utifrån.

Figur 31. Norra fasadens västra del efter åtgärder.

Figur 32 Norra fasaden, öster om logdörrarna, har delvis kompletterats med nytt kilsågat virke samt skarvats samman.

Södra fasaden

Syllen har delvis blivit utbytt i den östra delen av fasaden. Eftersom man troligen rensat bort rötskadade delar i timret före gjutningen av den invändiga betongklacken var man även nu tvungen att göra syllen tunnare än omkringliggande timmer. I den västra delen har vissa av de undre täckbrädorna bytts.

Fönstren har renoverats, delvis med material från norrsidans bågar. Logporten har reparerats och ett par brädor i dörrbladen har bytts ut. Enstaka brädor i panelen har bytts mot nytt kilsågat virke.

Spår finns på fasaden av vad som kan vara en igensatt öppning eller dylikt. Timret är sammanfogat med gåt och svärd. För att skydda konstruktionen önskade man sätta dit en täckbräda för att på så sätt minska risken för rötskador. På samma sätt har man sedan tidigare skyddat samma typ av konstruktion på baksidan. Detta kan vara en godtagbar åtgärd ur antikvarisk synvinkel då den är helt reversibel, men har dock ej genomförts inom ramen för detta projekt

Figur 33. Söderfasaden sedd mot väster.

Figur 34. Täckbräder under syllen återställdes lika befintligt.

Figur 35. Södra fasaden, ev. igensatt öppning eller skarvning mellan byggnadsdelar, utförd med gåt och svärd. Antydning finns till en körbro upp mot grunden.

Figur 36. Panelbyte på södra fasaden.

Figur 37. Södra fasaden syllbyte i östra delen. Syllen fick göras tunnare än normalt för att passa mot den gjutna klacken på insidan.

Figur 38. Södra fasaden syllbyte i östra delen.

Figur 39. Skadat fönster från södersidan.

Figur 40. Timmerlagning på södra fasaden efter avfärgning.

Figur 41. Södra fasaden med delvis utbytt panel, kompletteringar har gjorts med källsågat virke.

Figur 42. Renoverat fönster på södra fasaden.

Västra gaveln

Plinten/hörnstenen i det nordvästra hörnet har flyttats in cirka 15 cm då den höll på att glida ut. Man har även pallat upp något för syllen. Vattbrädan har kompletterats med nytt friskt virke. I övrigt behövde man bara fästa den löst sittande panelen.

Figur 43. Västra fasaden med panel som släppt.

Figur 44. Ny vattbräda med samma typ av underliggande stöd som tidigare.

Figur 45. Västra fasaden efter åtgärder med infäst panel.

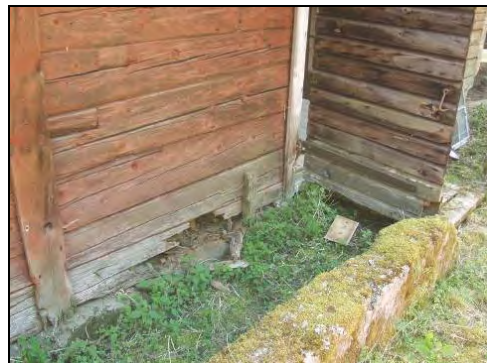
Figur 46. Grindar under byggnaden är reparerade och rödfärgade.

Östra fasaden

Kaninburen är borttagen. Syllen har bytts liksom ett stockvarv över dörröppningen. Dörren har tjärats med trä tjära och dörrfodren har bytts mot nya i hyvlat virke.

Figur 47. Östra gaveln före åtgärder.

Figur 48. Rötskador i syllstocken.

Figur 49. Rötskada över dörröppning.

Figur 50. Östra fasaden efter åtgärder.

Tak

Nocken av plåt var skadad där man tidigare haft en ventilationsskorsten. Lagning utfördes med galvaniserad plåt. Det sinuskorruerade eternittaket hade flera skadade skivor, bland annat över de rötskadade partierna i stommen. På södra takfallet gjordes endast små lagningar medan man på den norra sidan bytte 9 eternitskivor mot liknande i fibercement. Hängränna av galvaniserad plåt monterades på byggnadens norra sida.

Målningsarbeten

Byggnaden avfärgas med falu rödfärg som kan blandas med 50% falu röd och 50% falu ljus. Fönster samt omfattningar har målats med Gysinges linoljefärg som brutits med 2 cl grön umbra per liter färg. Dörrar och portar har tjärats med Gysinges ugnstillverkade trätjära med tillsats av kimrök.

Resultat och utvärdering

Byggnaden har restaurerats på ett sätt som gör att de kulturhistoriska värdena tillvaratagits. Material och metoder har anpassats efter befintligt utförande. Endast de delar där det ansetts vara nödvändigt på grund av omfattande skador har bytts ut.

Figur 51. Byggnaden före restaureringen. Det vita pulvret på byggnaden är myrbekämpningsmedel.

Figur 52. Byggnaden efter restaureringen.

Figur 53. Stefan Granqvist och Daniel Laning utförde större delen av restaureringsarbetet.

Figur 54. Logdörrarna på norra sidan reparerade.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv:
T31-1:3 Sockenkartan över Kärrobo sn 1852.
T31-2:1 Geometrisk avmätning av Aggarön 1711

Lantmäterimyndighetens arkiv
19-KÄR-4. Karta uppmätt 1693.

Häradsekonomska kartan

Otryckta källor

Länsstyrelsen i Västmanlands län,
<http://www.u.lst.se/u/amnen/Naturvard/Naturresevat/Vasteras/Rido-Sundbyholmsarkipelagen/>

Västmanlands läns museum, Byggnadsinventering Kärrobo socken, Aggarön.

Litteratur

Västeråsbygden. 1987. Ett program för kulturminnesvård. Västerås kommun SBK 1987:1. Västerås.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	08003
Länsstyrelsen dnr:	434-13386-07
Fastighetsbeteckning:	Aggarön 1:1
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Kärrobo
Kommun:	Västerås
Ägare-beställare:	Länsstyrelsen i Västmanlands län
Entreprenör:	Skultuna byggen AB
Antikvarisk kontroll:	Kulturmiljövård Mälardalen Helén Sjökvist Stora gatan 41 722 12 Västerås

